

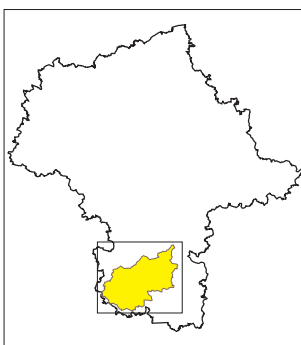
2.5. Zlewnia Radomki

Radomka – rzeka II rzędu, o długości 107 km i powierzchni dorzecza 2109 km², jest lewobrzeżnym dopływem Wisły, uchodzącym w 431,9 km jej biegu.

Rzeka bierze początek na Wzgórzach Konieckich w odległości 5 km od Przysuchy, na terenie jurajskich piaskowców i iłów. Teren jest tu lekko falisty, w znacznym stopniu pokryty lasem, doliny podmokłe. Występują tu też liczne stawy. Powyżej ujścia Szabasówki po obu stronach Radomki ciągną się stawy, których powierzchnia wynosi około 1,3 km². Do XIX wieku dzika i nieuregulowana Radomka płynęła w wielu miejscach kilkoma korytami. Do dziś obfituje w wyspy. Największa z nich, ponad kilometrowej długości, znajduje się poniżej Jedlińska. Największymi lewobrzeżnymi dopływami są Wiązownica i Tymianka. Prawobrzeżne dopływy rzeki to: Szabasówka, Dobrzyca, Bosak, Mleczna i Leniwa. Dopływy o zlewni powyżej 200 km² to lewobrzeżna Wiązownica i prawobrzeżne: Szabasówka i Mleczna. W 2001 roku oddano do eksploatacji Zbiornik Domaniów.

Bezpośrednio do Radomki w większej ilości odprowadzane są tylko ścieki komunalne z miasta Przysucha (około 700 m³/dobę). Pozostałe zakłady odprowadzają mniejsze ilości ścieków, jednak wyniki badań wykazują wielokrotne naruszenie dopuszczalnych warunków, jakim powinny odpowiadać ścieki wprowadzone do wód. Naruszenie dotyczy przeważnie związków azotowych.

Głównym źródłem zanieczyszczenia rzeki są oczyszczone ścieki z Radomia doprowadzane przez dopływ – rzekę Mleczną. Do 1994 roku ścieki odprowadzane do

Mlecznej były niedostatecznie oczyszczone. Aktualnie oczyszczalnia pracuje dobrze, a ścieki nie wykazują przekroczeń w stosunku do pozwolenia wodnoprawnego i w związku z tym stanowią coraz mniejsze zagrożenie dla wód Radomki.

Podstawowe informacje o ściekach odprowadzanych przez zakłady zlokalizowane w zlewni Radomki przedstawiono w tabeli 31. Lokalizację punktowych źródeł zanieczyszczeń w zlewni Radomki przedstawiono na mapie 19.

W górnym i środkowym odcinku (do ujścia rzeki Mlecznej) rzeka Radomka jest względnie czysta – jej wody rzadko wykraczają poza III-stopniową skalę klasyfikacji wód powierzchniowych. Wzrost zanieczyszczeń obserwowany jest od przyjęcia wód Mlecznej (tabela 32, wykresy 17, 18) i utrzymuje się, mimo naturalnej zdolności samooczyszczania rzeki do jej ujścia do Wisły. Do połowy lat 90. w wodzie zawartość substancji organicznych łatwo rozkładanych (BZT₅) wynosiła nawet powyżej 70 mg O₂/dm³. Fosforany w rzece kilkakrotnie przekraczały górną granicę ustaloną dla III klasy czystości. W ilościach ponadnormatywnych notowano również stężenie azotu azotynowego. Miano coli w 100% pobranych prób osiągało wartości pozaklasowe.

Radykalne zmniejszenie zanieczyszczenia wód rzeki Radomki substancjami biogennymi i organicznymi poniżej ujścia Mlecznej nastąpiło w połowie lat 90. Jest to efekt uruchomienia biologicznej części oczyszczalni ścieków dla miasta Radomia, co daje się wyraźnie zauważyć analizując wyniki badań zawartości w wodzie poszczególnych zanieczyszczeń. W 2001 roku rzeka poniżej ujścia Mlecznej posiadała charakter pozaklasowy tylko ze względu na stężenie azotu azotynowego. Pozostałe parametry, w tym stan sanitarny, odpowiadały co najmniej III klasie czystości. Zmienność stężeń charakterystycznych fosforanów wzdłuż biegu Radomki w 2001 roku przedstawiono

Tabela 31. Podstawowe informacje o ściekach odprowadzanych przez zakłady w zlewni Radomki

Lp.	Zarządzający	Powiat Gmina Miejscowość	Rodzaj oczyszczalni	Projektowana przepus- towność (m ³ /d)	Ilość ścieków oczyszczonych		Odbiornik
					m ³ /dobę	dm ³ /rok	
1.	Kopalnia Zapniów	przysuski Przysucha Zapniów	biologiczna	26,0	3,9	1,4	rów melioracyjny - Radomka
2.	Prywatne Liceum Ogólnokształcące w Mariówce	przysuski Przysucha Mariówka	biologiczna	55,7	11,6	4,2	rów melioracyjny - Wiązownica
3.	„HORTEX – HOLDING” S.A. w Płońsku, Zakład Przetwórstwa Owocowo- Warzywnego w Skrzyńsku	przysuski Przysucha Skrzyńsko	biologiczna	8 672,0	937,3	342,1	Struga od Pomykowa - Wiązownica
4.	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej, Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Przysusze	przysuski Przysucha Przysucha	biologiczna	2 000,0	715,3	261,1	rów melioracyjny - Radomka
5.	Masarnia „MIX” J.Gryszka	przysuski Borkowice Borkowice	nieoczyszczone		2,8	bd	ciek od Rudna

Lp.	Zarządzający	Powiat Gmina Miejscowość	Rodzaj oczyszczalni	Projektowana przepus- towość (m³/d)	Ilość ścieków oczyszczonych		Odbiornik
					m³/dobę	dm³/rok	
6.	Zespół Szkół Rolniczych w Borkowicach	przysuski Borkowice Borkowice	biologiczna	87,0	50,0	18,2	rów melioracyjny - ciek od Rudna
7.	Ubojnia Zwierząt Produkcja Wędlin, Kazała	przysuski Wieniawa Wydrzyn	nieoczyszczone		5,9	bd	ziemia
8.	Urząd Gminy Potworów, oczyszczalnia ścieków w Grabowie	przysuski Potworów Grabowa	biologiczna z podwyższonym usuwaniam biogenów	100,0	31,6	11,5	rurociąg - potok od Potworowa
9.	Urząd Gminy w Wieniawie, oczyszczalnia dla przedszkola i Zakładu Opieki Zdrowotnej	przysuski Wieniawa Wieniawa	biologiczna	6,7	4,5	1,1	Radomka
10.	Szkoła Podstawowa w Pogroszynie	przysuski Wieniawa Pogroszyn	biologiczna	6,5	1,2	0,4	rów melioracyjny - Jabłonica
11.	Wodociągi i Kanalizacja Sp. z o.o w Szydłowcu	szydłowiecki Szydłowiec Szydłowiec	biologiczna z podwyższonym usuwaniam biogenów	4 500,0	2 262,0	825,6	Korzeniówka
12.	Zarząd Zakładów Komunalnych w Wierzbicy	radomski Wierzbica Wierzbica	biologiczna	980,0	663,0	242,0	Szabasówka
13.	„LAFARGE CEMENT POLSKA” S.A. Cementownia w Wierzbicy	radomski Wierzbica Wierzbica	mechaniczna	14 000,0	5 550,0	2025,7	Szabasówka
14.	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Orońsku	szydłowiecki Orońsko Łaziska	biologiczna	200,0	74,8	27,3	Garlica
15.	Zakład Garbarski „MAT” Cerekiew	radomski Zakrzew Cerekiew	biologiczno- chemiczna	50,0	24,3	8,9	rów melioracyjny - Cerekwianka
16.	Zakład Mleczarski „FIGAND” s.c. w Kolonii Wawrzyszów	radomski Wolanów Kolonia Wawrzyszów	biologiczna	60,0	21,0	7,7	rów melioracyjny
17.	Mazowieckie Centrum Hodowli i Rozrodu Zwierząt Sp. z o.o. w Łowiczu Zakład Unasienniania Zwierząt w Zameczku	radomski Przytyk Zameczek	biologiczna	50,0	10,7	3,9	kolektor odpływowy - Radomka
18.	Publiczna Szkoła Podstawowa w Zakrzewie	radomski Zakrzew Zakrzew	biologiczna	26,6	14,0	0,3	rów melioracyjny - ciek Bosak
19.	Zespół Szkół Ogrodniczych w Wośnikach	Radom - grodzki Radom Wośniki	biologiczna	66,0	3,7	1,4	Kosówka - Mleczna
20.	Zakłady Przetwórstwa Spożywczego „MAKÓW” Sp. z o.o. w Makowie	radomski Skaryszew Maków	biologiczna	450,0	139,3	50,9	Pacynka
21.	Urząd Gminy w Goździe, oczyszczalnia gminna	radomski Gózd Gózd	biologiczna	250,0	186,1	67,9	Gzówka

Lp.	Zarządzający	Powiat Gmina Miejscowość	Rodzaj oczyszczalni	Projektowana przepus- towość (m³/d)	Ilość ścieków oczyszczonych		Odbiornik
					m³/dobę	dam³/rok	
22.	PPHU „JANHAS” s.c. masarnia	radomski Gózd Niemianowice	nieoczyszczone		8,0	bd	ziemia
23.	Ośrodek Szkoleniowo- Wypoczynkowy Lasów Państwowych w Jedni Letnisko	radomski Jedlnia Letnisko Jedlnia Letnisko	biologiczna	30,0	1,9	0,7	Gzówka
24.	Urząd Gminy Jedlnia Letnisko	radomski Jedlnia Letnisko Jedlnia Letnisko	biologiczna	470,0	74,3	27,1	rów melioracyjny - Pacynka
25.	Wodociągi Miejskie w Radomiu Oczyszczalnia w Lesiowie	Radom - grodzki Radom Lesiów	biologiczno- chemiczna	100 000,0	39 960,4	14 585,5	Pacynka
26.	Zakłady Wapienno- Piaskowe „SILIKATY” w Radomiu	Radom - grodzki Radom Radom	biologiczna	bd	1,5	0,5	ziemia
27.	Dom Pomocy Społecznej dla Dorosłych we Wsoli	radomski Jedlińsk Wsola	biologiczna	11,2	6,9	2,5	Struga Wsolska
28.	Publiczna Szkoła Podstawowa w Jedlińsku	radomski Jedlińsk Jedlińsk	biologiczna	41,0	21,0	7,6	Tymianka
29.	Zakład Gospodarki Komunalnej w Jedlińsku	radomski Jedlińsk Jedlińsk	biologiczna	200,0	88,1	32,2	Tymianka
30.	PPUH „RADMOT”	radomski Jedlińsk Wola Gutowska	nieoczyszczone		0,3	bd	ziemia
31.	Publiczna Szkoła Podstawowa w Zawadach Starych	radomski Jedlińsk Zawady Stare	biologiczna	6,5	1,3	0,4	rów - Tymianka
32.	Publiczna Szkoła Podstawowa w Wierzchowinach	radomski Jedlińsk Wierzchowiny	biologiczna	17,0	7,0	1,3	rów melioracyjny
33.	Zakłady Budownictwa Kolejowego PP Oddział w Jastrzębi (w upadłości)	radomski Jastrzębia Jastrzębia	biologiczna	105,0	34,2	12,5	Jastrzębianka
34.	Urząd Gminy w Pionkach, Oczyszczalnia Ścieków w Jedlni Kościelnej	radomski Pionki Jedlnia Kościelna	biologiczna	200,0	5,5	2,0	Leniwa
35.	Urząd Gminy w Głowaczowie	kozienicki Głowaczów Głowaczów	biologiczna	200,0	175,0	64,1	Radomka
36.	„MERA-TUR” s.c. Warszawa, Ośrodek Kolonijny w Ryczywole	kozienicki Ryczywół Ryczywół	biologiczna	30,0	22,0	1,3	Radomka

bd – brak danych

Mapa 19. Zlewnia Radomki

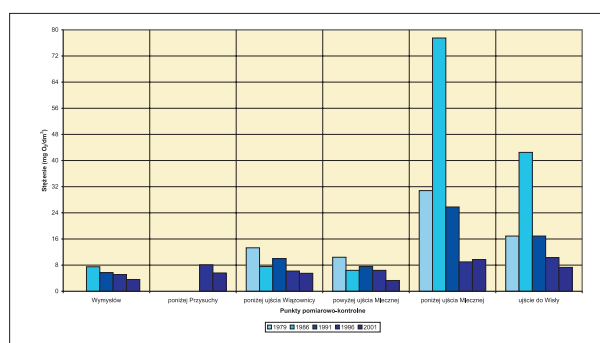
na wykresie 19. Wpływ Mlecznej na wody Radomki przedstawia tabela 33 i wykres 20.

Rzeka **Mleczna** ma długość 27,8 km i powierzchnię zlewni 349,0 km². Mleczna jako ciek stały bierze początek pod Malczowem, jako ciek zanikający – pod Makowem Nowym, na obszarze piasków i glin zwałowych, leżących na podłożu piasków kwarcowych. W dolinach znajdują się drobne stawy. W środkowym odcinku rzeka przepływa przez miasto Radom. Najważniejsze dopływy Mlecznej to Pacynka i Potok Północny.

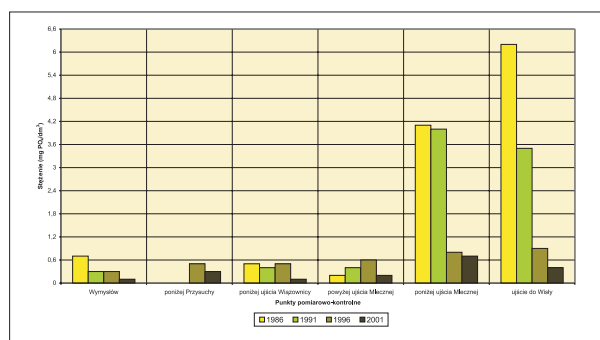
Powyżej ujścia Pacynki znajduje się duży obszar lotnych piasków wydmych.

Głównym źródłem zanieczyszczenia Mlecznej jest rzeka Pacynka – bezpośredni odbiornik ścieków z Radomia. Do 1994 roku po przyjęciu wód Pacynki Mleczna zamieniała się w odkryty kolektor ściekowy. Prawie 100% wyników laboratoryjnych wód Mlecznej przed jej ujściem do Radomki osiągało wartości pozaklasowe, kilkakrotnie przekraczając granicę III klasy czystości. Rzeka była całorocznie pozbawiona tlenu rozpuszczonego, a stężenia większości badanych parametrów osiągały wartości ścieków surowych.

Po oddaniu biologicznej części oczyszczalni ścieków dla miasta Radomia stan Mlecznej w przekroju ujściowym poprawił się. Nie osiągnęła ona jednak lepszej klasy czystości w większości badanych stężeń, ale wykonane wskaź-

Wykres 17. Stężenia charakterystyczne BZT₅ w Radomce

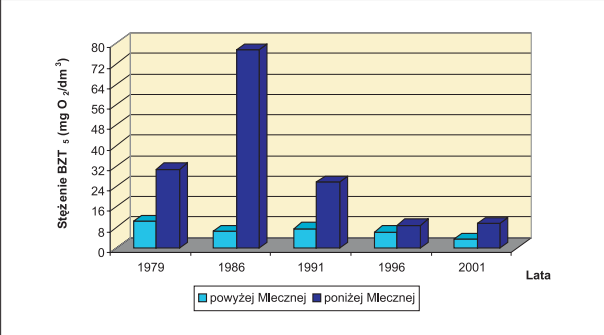
Wykres 18. Stężenia charakterystyczne fosforanów w Radomce

Tabela 32. Zmiany stężeń charakterystycznych wybranych parametrów w zlewni rzeki Radomki w latach 1979 – 2001

Rzeka	Rok	Radomka						Szabasówka	Wiązownica	Mleczna
		Wymysłów	poniżej Przysuchy (Zbożenna)	poniżej ujścia Wiązownicy (Przytyk)	powyżej ujścia Mlecznej (Lisów)	poniżej ujścia Mlecznej (Bartodzieje)	ujście do Wisły (Ryczywół)			
BZT ₅ (mg O ₂ /dm ³)	1979	-	-	13,3	10,4	30,8	16,9	6,9	19,3	166,3
	1986	7,5	-	7,6	6,4	77,5	42,5	10,7	47,0	310,0
	1991	5,7	-	10,0	7,6	25,8	16,9	8,6	7,7	330,0
	1996	5,1	8,1	6,2	6,4	9,0	10,3	-	5,6	14,1
	2001	3,6	5,6	5,5	3,3	9,7	7,3	6,9	4,5	17,8
Azot azotynowy (mg N-NO ₂ /dm ³)	1979	-	-	-	-	0,03	0,02	0,01	0,04	0,02
	1986	0,08	-	0,04	0,06	0,21	0,09	0,01	-	0,4
	1991	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	1996	0,01	0,08	0,06	0,07	0,08	0,23	0,04	0,04	0,3
	2001	0,01	0,07	0,03	0,04	0,11	0,09	-	0,04	0,2
Fosfor ogólny (mg P/dm ³)	1979	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	1986	-	-	-	-	-	-	0,4	-	-
	1991	0,18	-	0,38	0,30	2,15	1,65	-	0,36	3,4
	1996	0,16	0,26	0,20	0,33	0,36	0,61	0,2	0,43	0,9
	2001	0,09	0,20	0,16	0,16	0,35	0,20	0,2	0,12	1,1
Fosforany (mg PO ₄ /dm ³)	1979	-	-	-	-	-	-	0,2	-	-
	1986	0,7	-	0,5	0,2	4,1	6,2	0,8	7,8	5,4
	1991	0,3	-	0,4	0,4	4,0	3,5	0,7	0,6	8,2
	1996	0,3	0,5	0,5	0,6	0,8	0,9	-	0,5	3,8
	2001	0,1	0,3	0,1	0,2	0,7	0,4	0,4	0,2	2,2
Zawiesina (mg /dm ³)	1979	-	-	45,5	29,0	85,0	60,0	28,0	49,5	163,5
	1986	25,0	-	32,0	84,0	70,5	104,0	30,0	49,0	432,5
	1991	27,0	-	28,5	37,0	41,5	46,5	27,0	26,5	187,0
	1996	10,0	10,5	18,0	14,0	14,5	24,5	-	20,0	32,0
	2001	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	11,0	10,0	13,5	27,6

Rzeka	Rok	Radomka						Szabasówka	Wiązownica	Mleczna
Parametr		Punkty pomiarowo-kontrolne						przed ujściem rzeki do Radomki		
Miano coli	1979	Wymysłów	poniżej ujścia Przysuchy (Zbożenna)	poniżej ujścia Wiązownicy (Przytyk)	powyżej ujścia Mlecznej (Lisów)	poniżej ujścia Mlecznej (Bartodzieje)	ujście do Wisły (Ryczywół)	0,004	0,008	0,00004
	1986	0,2	-	0,02	0,04	0,000004	0,0001	0,004	0,02	0,00004
	1991	0,04	-	0,004	0,04	0,000004	0,000004	0,01	0,2	0,00004
	1996	0,2	0,02	0,02	0,02	0,002	0,002	-	0,04	0,0004
	2001	0,1	0,07	0,3	0,07	0,01	0,01	0,1	0,1	0,0004
Klasa wody w punkcie	1979	-	-	non	non	non	non	non	non	non
	1986	-	-	III	non	non	non	non	-	non
	1991	-	-	non	III	non	non	III	-	non
	1996	-	non	III	non	non	non	-	-	non
	2001	II	non	II	III	non	non	III	III	non

– brak danych,
kolorem czerwonym zaznaczono wartości pozaklasowe

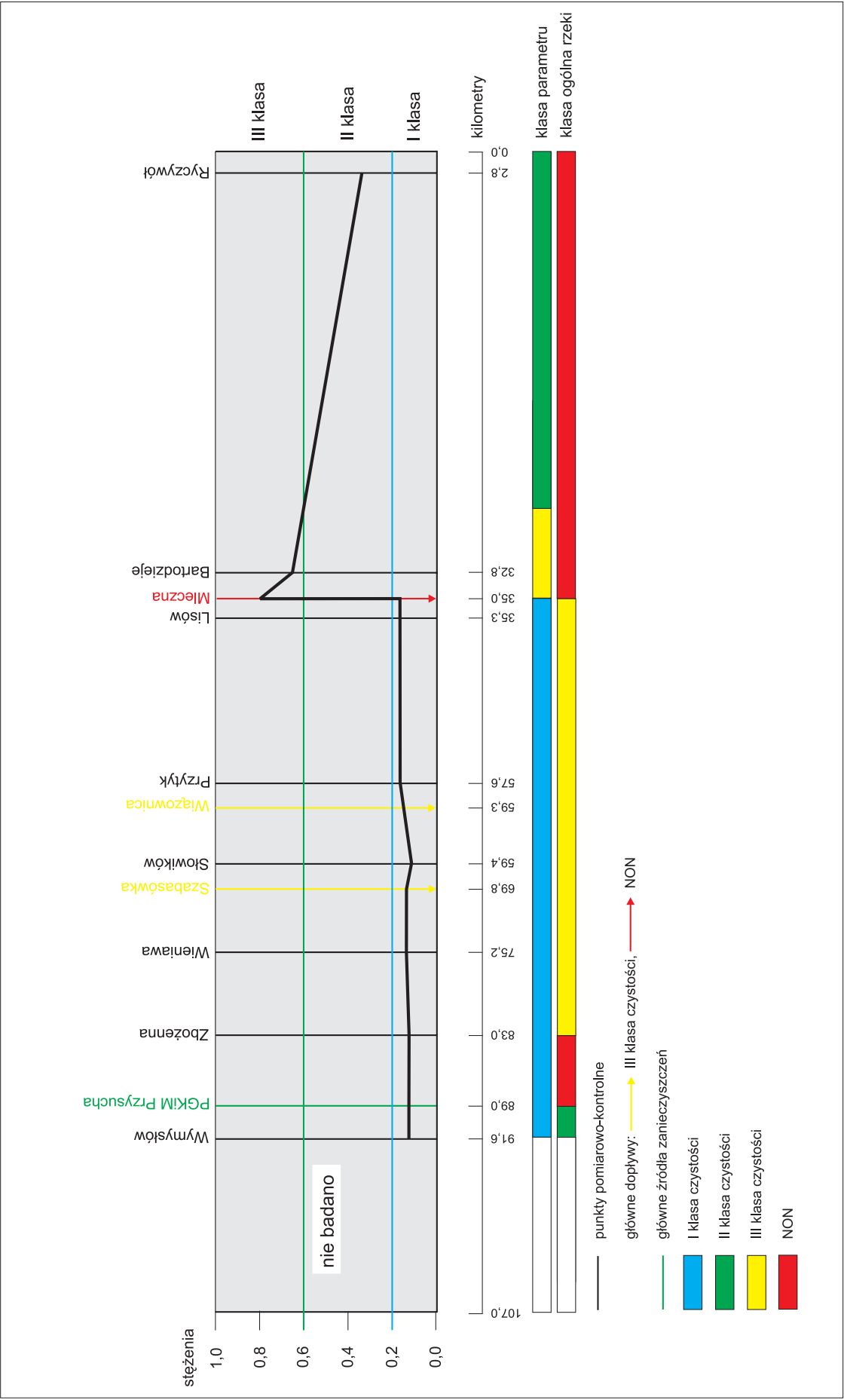
Wykres 20. Wpływ Mlecznej na jakość wody Radomki

niki już tylko okresowo przekraczają normy III klasy czystości i były nieporównywalnie niższe od tych jakie notowano w połowie lat 90.

Mleczna aktualnie wykazuje równomierne zanieczyszczenie na całej długości niosąc duże ilości związków biogenych i organicznych. Większość oznaczonych wskaźników nie odpowiada obowiązującym normatywom. Mają na to wpływ, prawdopodobnie niekontrolowane zrzuty ścieków bytowych odprowadzanych z Radomia, wody opadowe odprowadzane kanalizacją burzową z miasta oraz wtórne zanieczyszczenie spowodowane dużą ilością osadów dennych.

Wiązownica – rzeka ma długość 32,4 km i odwadnia obszar o powierzchni 258,4 km². Jej druga nazwa to Jazownica. Rzeka płynie po piaskach rzecznych tarasów akumulacyjnych. Sieć rzeczna jest skomplikowana – liczne drobne ciekі o zawiłym biegu, w dolinie mokradła i torfowiska. Na prawie całej długości Wiązownica płynie dwoma lub więcej ramionami.

Tabela 33. Wpływ rzeki Mlecznej na jakość wód Radomki w wybranych latach

Lata	Parametry decydujące o pozaklasowym charakterze wód Radomki	
	powyżej ujścia rzeki Mlecznej	poniżej ujścia rzeki Mlecznej
1979	Miano coli	tlen rozpuszczony, BZT ₅ , azot amonowy, azot azotynowy, fosfor ogólny, fosforany, zawiesina ogólna, miano coli
1986	Zawiesina ogólna	tlen rozpuszczony, BZT ₅ , azot amonowy, azot azotynowy, fosfor ogólny, fosforany, zawiesina ogólna, miano coli
1991	-	tlen rozpuszczony, BZT ₅ , azot amonowy, azot azotynowy, fosfor ogólny, fosforany, zawiesina ogólna, CHZ-Mn, miano coli
1996	azot azotynowy	azot azotynowy, miano coli
2001	-	azot azotynowy

Wiązownica nie jest bezpośrednim odbiornikiem ścieków. Dwa zakłady zlokalizowane w jej zlewni odprowadzają ścieki do jej dopływów, a gospodarka ściekowa jest w nich prawidłowo prowadzona. Rzeka badana jest tylko w jednym punkcie, przed ujściem do Radomki.

W ostatnim okresie badawczym (2001 rok) jej wody odpowiadały III klasie czystości ze względu na stężenie azotu azotynowego. Inne parametry w tym wskaźnik sanitarny były co najmniej na poziomie II klasy czystości. Stan jakości wody Wiązownicy przed ujściem do Radomki się poprawia (tabela 32).

Szabasówka (w dolnym biegu nazywana Sabatówką) wypływa na południowy-zachód od miejscowości Gąsawy Plebańskie. Dolina jest niewyraźna – wypełniona torfami. Rzeka przepływa przez obszar piasków leżących na jurajskich wapieniach. Szabasówka ma długość 22,8 km i powierzchnię zlewni 561,4 km², uchodzi do Radomki na 69,8 km.

Szabasówka, główny dopływ Radomki, w górnym biegu przyjmuje ścieki komunalne z Wierzbicy. Przeprowadzone kontrole świadczą, że zawierają one ponadnormatywne stężenia prawie wszystkich badanych parametrów.

Rzeka monitorowana przed ujściem do Radomki prowadziła wody odpowiadające III klasie czystości, o czym zdecydował stan sanitarny. Parametry fizyko-chemiczne były na poziomie II klasy czystości. Szabasówka na odcinku ujściowym jest kontrolowana od 1979 roku i przez cały czas utrzymuje się na zbliżonym poziomie (tabela 32).